

УДК [[061.2:334.71]:677.07](477.86)"19"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.02.396>

РОЛЬ «ЛІГИ ПРОМИСЛОВОЇ ДОПОМОГИ» У РОЗВИТКУ ТЕКСТИЛЬНИХ ПРОМИСЛІВ СТАНИСЛАВІВЩИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (ОДЯГ, ТКАНИНА, МЕРЕЖИВО)

Олена КОЗАКЕВИЧ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8742-4337>

кандидат мистецтвознавства, асистент,

Етнографічний музей у Кракові ім.Северина Удзєлі,

e-mail: kozakevych.olena@gmail.com

Розглянуто значення «Ліги Промислової Допомоги» у розвитку текстильних промислів Галичини поч. ХХ ст., зокрема на Станиславівщині*. Окреслено основні напрямки функціонування відповідних осередків, локальні особливості ремесел.

Актуальність статті зумовлена необхідністю дослідження станиславівських відділів «Ліги Промислової Допомоги» в контексті розвитку текстильних промислів окресленого періоду.

Мета — окреслити основні напрямки функціонування цієї інституції на Станиславівщині та її значення у контексті соціокультурних чинників поч. ХХ ст.

Об'єкт дослідження — діяльність «Ліги Промислової Допомоги» на Станиславівщині, *предмет* — розвиток текстильних промислів та ремесел, зокрема вбрання, текстилю, мережива в Галичині кінця ХІХ — поч. ХХ ст.

Джерельна база — літературні, архівні документи, звіти, періодика, фотоматеріали з фондів науково-дослідних інституцій України та Польщі.

Новизна публікації — введення в науковий обіг нових матеріалів про діяльність станиславівських осередків «Ліги Промислової Допомоги».

Методологічною основою статті є принцип історизму.

Ключові слова: «Ліга Промислової Допомоги», Галичина, Станиславівщина, промисел, ремесла, одяг, текстиль, мереживо, традиція, осередки.

* У територіальному окресленні «Станиславівщини» керуємося визначенням сучасних меж Івано-Франківської області.

Olena KOZAKEVYCH

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8742-4337>

Candidate of arts (Ph. D)

assistant,

Seweryn Udziela Ethnographic Museum in Krakow

e-mail: kozakevych.olena@gmail.com

THE ROLE OF «THE INDUSTRIAL AID LEAGUE» IN THE DEVELOPMENT OF TEXTILE CRAFT IN STANISLAVOV REGION IN THE EARLY XX CENTURY (CLOTHES, FABRICS, LACE)

Introduction. In the paper, the importance of «The Industrial Aid League» in a development of Galician, of particular Stanislavov region, folk arts and craft (clothes, fabrics, lace) in the early XX century is considered. Such an urgent need to establish an appropriate regional organization in Galicia resulted from the low level of local production, which was lost by imports from abroad; due to the lack of vocational education, which in turn influenced the scope and quality of regional goods; poor promotion of local crafts, especially rural (home) crafts. For this purpose «The Industrial Aid League» was officially approved during the Regional Products Fair in Lviv (1904), which played a leading role in the economic and industrial development of Galicia before the First World War. The organization was represented in over 250 cities, towns and villages, some of which operated in the Stanislaviv region: the main centers: Stanislaviv, Kolomyja, Kosiv, Horodenka, Nadvirna, Kutny and others.

However, the significance and effective results of «The Industrial Aid League» remained out of the attention of Ukrainian researchers, which emphasizes *the relevance* of the article.

The paper aim — to outline main activities of «The Industrial Aid League» in the context of the craft (clothes, fabrics, lace) development in Halychyna (Galicia), of particular Stanislaviv region, in the early XX century.

The novelty of the publication lies in the introduction into scientific circulation the information about the activities of the «The Industrial Aid League» and its significance for the Galician industry of the first third of the XX century. It was found that in the early XX century «The Industrial Aid League» was a leader in the promotion and development of local crafts and in Halychyna (Galicia). Thanks to its activity, the products of Galician manufacturers became known and were in demand not only in the region but also abroad. The main function directions of the organization are identified as well as its leading centers are clarified. This data are published for the first time.

The research object is the activities of «The Industrial Aid League», and the subject is the development of folk arts and crafts in Halychyna (Galicia), of particular Stanislaviv region, in the early XX centuries. The paper methodological basis is the principle of historicism.

The paper source base consists of archival documents, reports, periodicals, photographs from the funds of research institutions of Ukraine and Poland.

Keywords: «The Industrial Aid League», Halychyna (Galicia), Stanislaviv region, craft, folk arts, clothes, fabrics, lace, centers.

Вступ. На тлі поширення західно-австрійських (пруських) промислових організацій на теренах Галичини наприкінці ХІХ — на поч. ХХ ст. нагальність створення локальної відповідної інституції, яка б комплексно охопила проблеми розвитку різних галузей регіональних промислів, ремесел і промисловості та об'єднала однодумців, стала особливо актуальною. До таких належала «Ліга Промислової Допомоги» (далі — «Ліга ПД»). Бере початок від Товариства «Стоварищення жінок Промислової Допомоги» (*Stowarzyszenie kobiet Pomoc przemysłowa*), а перші розмисли про створення такої організації виносили на обговорення у вузькому колі однодумців ще у 1902 році. Під час Ярмарку Крайових виробів у Львові (15.06.—15.07.1904) упродовж 2—4 липня 1904 р. у Львівській ратуші учасниками з'їзду було ухвалено офіційно зареєструвати «Лігу Промислової Допомоги» як самостійну інституцію. Відтоді й до початку І Світової війни «Ліга ПД» стала одним із тих рушіїв регіонального промислу, що уможливив підняти Галичину на високий щабель господарського та економічного розвитку і зробити конкурентоспроможною на зарубіжних ринках (іл. 1).

Представництва «Ліги ПД» функціонували у понад 250 місцевостях Галичини, окремі з яких — на Станиславівщині. Створювали такі осередки не в один рік, інколи цей процес тривав доволі довго, а навіть і безрезультатно. Важливу роль у розвитку та пропагуванні промислу відіграли локальні Товариства «Промислової Допомоги», які стали інтегральною частиною інституції. Одні функціонували надзвичайно продуктивно, окремі ж заledве протрималися кілька років. Згідно з архівними даними, на Станиславівщині Товариства «Промислової Допомоги» функціонували в Станиславові, Галичі, Коломиї, Печеніжині, Більшівцях, Городенці, Надвірній, Снятині, Косові, Кутах, Болехові, Калуші, Долині, Рогатині та ін.

Актуальність статті полягає у вивченні діяльності осередків «Ліги Промислової Допомоги» на Станиславівщині початку ХХ ст., у контексті яких досліджується розвиток текстилю, вбрання та мережива. Наукова розвідка має на меті продемонструвати дієві результати промоції станиславівських локальних промислів і ремесел через агітаційну діяльність, виставки, фахові лекції, освіту, торгівлю.

Іл. 1. Будівля «Ліги Промислової Допомоги» у Львові перед реконструкцією, вул. Панська, 11) (Джерело: *Sprawozdanie z działalności «Ligi Pomocy Przemysłowej» za czas od października 1905 do końca 1906. Lwów, 1906. S. 28*)

Новизна публікації — введено в науковий обіг нові архівні матеріали стосовно діяльності «Ліги Промислової Допомоги» на Станиславівщині, а саме — її роль і значення у розвитку текстильної та одягової галузі в Галичині початку ХХ століття. З'ясовано основні напрямки функціонування та зафіксовано осередки, дані про які публікуються вперше.

Джерельна база для написання статті — книгозбірні, архівні документи, звіти, періодика, фотоматеріали кінця ХІХ — початку ХХІ ст. із фондів науково-дослідних інституцій України та Польщі.

Стан дослідження проблеми. У наукових працях діяльність «Ліги Промислової Допомоги», як і її осередків на Станиславівщині, представлена доволі опосередковано. Розглядали цю проблематику у різних аспектах, наприклад, у контексті нафтового промислу або економічного розвитку Галичини; участі жінок у господарських чи виставкових практиках та ін., що не охоплювало цілісної картини [1—5]. Понад 10 наукових праць, в яких окреслено передумови створення «Ліги Промислової Допомоги», проаналізовано основні напрями її функціонування, статuti, окремі важливі події опублікувала авторка цієї статті [6—15]. Це підкреслює актуальність та новизну дослідження.

Основна частина. За підтримки провідних промислових і торгівельних сил в осередках «Ліги Промислової Допомоги» на Станиславівщині успішно розвивали та пропагували місцевий промисел, що було надзвичайно важливо для цього регіону і Га-

Іл. 2. Посвячення «Вагону Дримали» Пересувної Виставки (Джерело: Sprawozdanie «Ligi Pomocy przemysłowej» za czas od 1 lipca 1911 do 31 grudnia 1914. i przegląd działalności za czas 10-lecia. Lwów, 1914. S. 134)

Іл. 3. Виставковий вагон Пересувної Виставки (Джерело: Sprawozdanie «Ligi Pomocy przemysłowej» za czas od 1 lipca 1911 do 31 grudnia 1914. i przegląd działalności za czas 10-lecia. Lwów, 1914. S. 134)

личини зокрема на поч. ХХ століття [16, с. 29; 17]. Особливу увагу приділяли домашнім селянським промислам, які мали давню традицію, але функціонували лише в умовах домогосподарства або були занедбані. До таких почасти належали ткацтво (ткацький промисел), вишивка; новаторським вважалося виготовлення мереживних виробів і оздоблення та трикотажний промисел.

Одним з головних напрямів діяльності «Ліги ПД» вважався виставковий, який передбачав організацію виставок: за способом проведення (стаціонарні, мобільні, локальні, регіональні, шкільні), тематикою і галуззю (домашній промисел, рільництво, церковне мистецтво, промислова та сільськогосподарська продукція, професійна освіта), цільовою аудиторією (підприємці, ремісники, молодь), видами про-

дукції (кошикарство, іграшка, килимарство, мереживо, малярство, фотографія, алкоголь, меблі, промислове обладнання) тощо [6; 8; 18]. Особлива увага приділялася Пересувній Виставці (пол. «Wystawa Ruchoma»), яка стала надзвичайно новаторським та дієвим засобом реклами й агітації розвитку місцевого промислу в Габсбурзькій Галичині поч. ХХ століття. Наприклад, 1904 р. такі виставки відбулися у Долині, Болехові, Надвірній; 1905 — в Рогатині, Коломиї, Тлумачі, Станиславові; 1906 — в Кутах, Галичі, Більшівцях, Косові, Снятині, Городенці; 1908 — в Кутах, Болехові, Яремче, Коломиї, Станиславові, Галичі, Долині, Вигоді, Перегінському, Рожнятові та ін. (іл. 2).

Виставки супроводжувалися промисловими віче та лекціями про місцевий промисел, часто для порівняння й унаочнення — про закордонний. Основна мета таких лекцій — залучити молодь як потенційного локального ремісника чи продуцента (Промислове віче жінок в Станиславові, віче в Коломиї, Тлумачі, Снятині, Болехові, Кутах та ін.). Такі виставки не тільки заохочували місцевих виробників до виготовлення власної продукції, а й ставали гарною рекламою і можливістю її реалізувати (часто — під торговельною маркою «Ліги Промислової Допомоги») [19; 20]. Для фінансової підтримки та для закупівлі необхідного обладнання «Ліга ПД» надавала кредити та субвенції (наприклад, їх отримала фабрика пряжі Самюеля Мейселя з Надвірної, власниці трикотажної майстерні Бобровська і Табінська з Яремче, столяр Гладунський з Коломиї, власник пекарні Мацієвський, робітня килимів Грушковського з Косова, фабрика зошитів «Поступ», панчішна робітня Багінського, фабрика цукорю братів Ромашканів з Городенки, Товариство плетільників виробів з соломи неподалік Тлумача та ін.). Більшість з тих фірм брали участь у Пересувній Виставці (іл. 3).

Важливим осередком, де, зокрема, навчали і текстильного ремесла, була Семінарія домашнього промислу, заснована 1911 р. «Лігою Промислової Допомоги» у Львові. Мета інституції — професійна підготовка насамперед учительок (а згодом і учителів) народних шкіл з різних галузей домашнього промислу, пристосованих до поширення на селах і в малих містечках та які могли б дати додатковий зарібок селянам у вільний від сільськогосподарської роботи час [21; 22].

Одним зі способів отримання фахових знань стали семінарійні курси. На початку діяльності щорічно було заплановано 4—6 інструкторських курсів тривалістю 4—8 тижнів. З-поміж доволі широкого переліку — шиття одягу та білизни, панчішництво і трикотаж, мереживо, галантерейне ткацтво, парасольництво, забавкарство. Окрім рукомесла передбачалося вивчення технології ручних машин, сировини; теоретичних знань і практичного застосування основ торгівлі, бухгалтерії, ділової кореспонденції. По завершенні кожного курсу передбачалися Виставки робіт та виробів, виконані ученицями. У такий спосіб підсумовували отримані під час навчання знання й уміння. Для поглиблення і доповнення науки з кожної затребуваної галузі «Ліга Промислової Допомоги» організовувала пересувні курси, що дозволяло залучати до навчання не тільки мешканців великих міст, а й сільських місцевостей. Таким чином на курсах навчалися з-поза меж Львова або львівські інструкторки навчали на пересувних курсах. Серед учениць були і представниці Станиславщини, наприклад: Диськувна Франтішка (Тлумач), Петровська Хелена (Коломия), Худова Ядвіга (Болехів) (іл. 4).

Зважаючи на природно-кліматичні особливості, наявність сировини, багатокультурне середовище та вікові ремісничі традиції, на початку ХХ ст. на Станиславщині відбувається значний поступ у розвитку місцевих промислів. Сільські (домашні) ремесла ставали відомі поза межами регіону завдяки експортній діяльності «Ліги Промислової Допомоги». Про це свідчать активні міжнародні торговельні стосунки, виставки, а також перелік відповідних осередків і учасників виставок та підприємців у спеціальних довідниках.

Отже, заснування осередків «Ліги Промислової Допомоги» на Станиславщині та їх успішної чи, навпаки, незадовільної діяльності залежало від активності місцевих влад і громади, їхнього розуміння важливості такого кроку, важливості відновлення традиції локальних промислів та її продовження. Окремі місцевості також часто були задіяні — і доволі успішно — у низці агітаційно-виставкових подій, не посідаючи утім таких осередків. До складу керівних і організаційних комітетів входили представники та представниці державних влад (члени магістратів, судді), промисловці, банкіри, керівни-

Іл. 4. Курси панчішництва і трикотажу в Семінарії домашнього промислу «Ліги Промислової Допомоги» у Львові (Джерело: Sprawozdanie z działalności Ligi Pomocy Przemysłowej za czas od 15 sierpnia 1908 do 31 grudnia 1909. Tj. za szósty rok istnienia. Lwów, 1910).

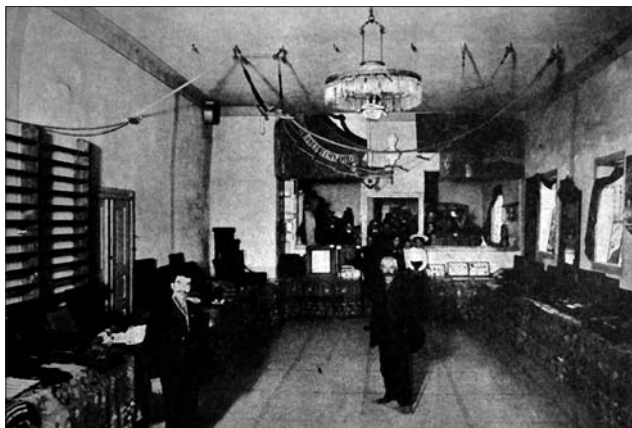
ки шкіл, ремісники, власники підприємств та ін. Певною мірою це давало можливість вирішувати низку питань «на місці», оскільки було розуміння проблематики стану саме місцевих ремесел та промислів.

- Більшівці. Ідею створення осередку Товариства «Промислової Допомоги» задекларовано 16 травня 1906 р. під час промислового віче. Керівник Фелікс Ожельські активно розвивав його діяльність;

- Болехів. Організаційний комітет Товариства «Промислової Допомоги» створено 21 вересня 1904 р. (голова Міхал Шварц, секретар Євгеніуш Петрицький). Тривалий час навіть з огляду на зусилля «Ліги ПД» і постійні нагадування необхідності функціонування комітет фактично був бездіяльний. Позитивні результати діяльності осередку дали плоди лише в 1911 році. Кількість членів Товариства коливалася від 53 до 87 осіб. 30 червня і 1 липня 1911 р. у Болехові відбувся постій Пересувної Виставки (іл. 5; 6).

Окрім того, 1911 р. було проведено 4 зібрання, організовано конференції щодо розвитку місцевих промислів (виріб коробок та упаковки, кошикарство). На навчальний курс виготовлення штучних квітів, організований «Лігою Промислової Допомоги» у Львові, делеговано п. Худову.

За підтримки «Ліги ПД» створено панчішну спілку. Панчішною (трикотажною) майстернею у Болехові керувала п. Гривинська. До роботи залучили 7 працівниць для виготовлення виробів на 4 спе-

Іл. 5. Постій Пересувної Виставки в Болахові (головна зала) (Джерело: Sprawozdanie z działalności Ligi Pomocy Przemysłowej za czas od 15 sierpnia 1908 do 31 grudnia 1909. Tj. za szósty rok istnienia. Lwów, 1910)

Іл. 6. Лекції про стан місцевих ремесел та промислів, організованих «Лігою Промислової Допомоги» під час Пересувної Виставки в Болахові (Джерело: Sprawozdanie z działalności Ligi Pomocy Przemysłowej za czas od 15 sierpnia 1908 do 31 grudnia 1909. Tj. za szósty rok istnienia. Lwów, 1910)

ціальних машинах для в'язання. Діяльність робітні розвивалася успішно, про що свідчили прибутки з реалізації продукції.

Один з напрямів місцевого промислу було кошикарство, яке водночас передбачало вирощування лози.

У цьому ж 1911 р. організували передноворічну виставку, дохід від якої використали з метою побудови будинку для «Сокола». До такого штибу діяльності залучали школярів та молодь. Завдяки спільним старанням заклали вірцевий фруктовий сад, відбірні саджанці для якого спеціально замовили в барона Бруніцкокого з Підгірців. Хоча початки діяльності Товариства «Промислової Допомоги» не вирізнялися успішністю, утім передвоєнні роки увінчалися чималими досягненнями. На основі звітів та

результатів роботи Правління «Ліги Промислової Допомоги» його вважали одним із найуспішніших і навіть вірцевим.

Упродовж 10 лютого — 10 квітня 1911 р. організовано курс крою і шиття суконь, який відвідало 42 учениці. Інструкторка курсу — М. Булавівна;

- Вигода, Пациків. Філія «Товариства Промислової Допомоги» з Болахова заснована 19 травня та затверджена 5 липня 1910 року. Загалом налічувала 22 учасники. Комітет поділено на 4 секції: агітаційну, лекційну, ревізійну для магазинів та «коронкарську». За підтримки п. Абрахама Шора Комітет організував промисел з виготовлення мережива, у якому було задіяно 60 дівчат. Їхній щомісячний заробіток становив 500 корон. Також розвинувся трикотажний промисел; з метою покращення роботи закупили дві спеціалізовані в'язальні машини (іл. 7).

Болахівські філії функціонували також у Ценяві, Чолганах (тепер — Міжріччя), Крехівцях, Рожнятові (відкрито ткальнію) та Велдіжі;

- Галич. Організаційний комітет, створений 15 травня 1906 р. під час постою Пересувної Виставки, так і не спромігся організувати Товариство «Промислової Допомоги» [23];

- В Городенці Товариство «Промислової Допомоги», засноване 27 червня 1904 р., активувалося лише в другій пол. 1906 року. Однак про його діяльність дуже мало інформації, оскільки не подавали звітів. За чотири роки діяльності відбулося 8 засідань. Організовано спілку для виробників цементних дахівок, проведено акції бойкоту закордонних товарів, видано агітаційні плакати; зокрема створено Крайову торговельну агенцію для місцевих виробів, а також проведено професійний курс ткацтва в Чернелиці.

Під час виставки 4—5 жовтня 1906 р. у залі «Сокола» вироби представили: Міхал Окрушко — столяр з Городенки (меблі), Марія Коглер і сестри Шерзер (вишивки та інкрустації); Неонеля Ткачукова, Франя Норд і Клара Феєр — вишивки; Хайм Требіш — виготовлення торб з церати, Ромуальд Піпуш з Воронова — ткацькі вироби, Я. Наппе з Городенки — панчішні вироби, школи ткацькі з Городенки та Косова — тканини, Юзеф Шерцер з Городенки (сап'янове взуття та гамаші). Виставку відвідало 1500 осіб;

- Долина. Організаційний комітет, скликаний 23 вересня 1904 р., не спромігся створити Товари-

ства «Промислової Допомоги» і його діяльність була безрезультативна¹. 18 і 19 жовтня 1907 р. відбувся постій Пересувної Виставки, до якого долучилися місцеві ремісники: кравець Міхал Хефлер (чоловіче вбрання), Н. Лютвак (кравець), різьбяр Стефан Басецькі (рами для образів, церковні вироби). Під час цієї виставки обрано новий склад (15 осіб). Наступний комітет, вибраний 17 травня 1910 р., пішов тим самим — хибним та не дієвим — шляхом;

- У Калуші оргкомітет створено 15 грудня 1904 року;

- Коломия. Товариство «Промислової Допомоги» засноване 10 січня 1904 р., яке на початку діяльності очолив Александр Клімашевський — директор коломиїської гончарної школи. Один з основних напрямків — промоція кахлярського та керамічного місцевого промислу. Зокрема з ініціативи Товариства бойкотували діяльність торговельного агента, який продавав кахляні печі в Коломиї з інших осередків, чим надзвичайно шкодив місцевим майстрам-гончарям. З цією метою збирали локальних купців та промисловців для обговорення акції бойкоту та підтримки локальних виробників. Для шкільної молоді було прочитано кілька лекцій на тему «Промисловий патріотизм». Проводилося навчання і в мистецтвознавчому напрямку: наприклад, у листопаді 1906 р. відбувся 5-денний курс живопису, запатентований Ельвірою Рашицькою.

Функціонувала в Коломиї і торговельна агенція. Утім 1909 р. її діяльність припинено, оскільки виник конфлікт інтересів на місцевому ринку продукції; зокрема, відсутність бажання промоції місцевого товару під егідою «Ліги Промислової Допомоги».

Упродовж 20 січня — 31 березня 1914 р. проведено курс виготовлення штучних квітів під керівництвом п. Марії Добростанської. Курс відвідало 30 учениць;

- Косів. Товариство «Промислової Допомоги» засноване 23 жовтня 1904 р., утім у перші роки діяльність велася доволі інертно, що призвело до зміни керівництва. 30 вересня 1906 р. (під час постою Пересувної Виставки) обрано новий склад. До Товариства увійшли 14 найповажніших місцевих осіб, а очолив

Іл. 7. Шопка авторства різьбяр Еміля Захна, представлена під час Пересувної Виставки у Вигоді (Джерело: Sprawozdanie z działalności Ligi Pomocy Przemysłowej za czas od 15 sierpnia 1908 do 31 grudnia 1909. Tj. za szósty rok istnienia. Lwów, 1910)

його Аполінарій Тарнавський, — більше знаний як засновник лічниці Тарнавського. На увагу заслужували локальні ремесла, які були певної мірою занедбані з огляду на відсутність промоції промислів косівщини (гончарство, килимарство, ткацтво, кушнірство, різьбярство, інкрустовані вироби та ін.).

На згаданій вище Пересувній Виставці, яка проходила в залі Повітової ради, місцевий промисел представлено виробами Ткацької школи в Косові, ткачів Дмитра Прухніцького і Яна Якубчука; Миколи Шкрібляка з Яворова, Василя Девдюка зі Старого Косова та Петра Микеденюка з Річки — гуцульська різьба та інкрустація бісером. А заклад Тарнавського виставив велику колекцію фруктів, свіжої ярини та фруктових консервацій. Виставку відвідало 1000 осіб;

- Кути. Товариство «Промислової Допомоги» засноване 1 жовтня 1906 р. під час промислового віче та постою Пересувної Виставки, на якій виставлено майолику Томаша Наппа — гончара з Кут; кошики з кошикарні Юзефа Самборського і шевські вироби шевця Вінсента Цюлки з Кут; ткацької школи і ткацької майстерні Дмитра Прухніцького з Косова; різьба Петра Микеденюка з Річки та інші. Виставку відвідало 900 осіб.

Зокрема відбулися агітаційні віче за участі місцевих селян, влаштовано акції бойкоту та поширено плакати з заборонаю входу до місцевих магазинів іноземним торговельним агентам. Постало питання

¹ Варто вказати, що в різних документах окремі дати створення організаційних комітетів чи Товариств різняться. Очевидно, це незначні канцелярські похибки під час ведення документації.

експорту локальних шевських та кушнірських виробів, організації кошикарської місцевої школи і відповідної взірцевої майстерні;

- Надвірна. Товариство «Промислової Допомоги» засноване 4 травня 1905 року. Однак впродовж доволі тривалого часу практично не продемонструвало результатів діяльності. Під час постою Пересувної Виставки 23—24 жовтня 1907 р. представлено продукцію Першої галицької фабрики ниток Самюеля Мейсеса і Ск.; вишивки, «дзьобенки», пояси, візерунчасті фартушки та інші гуцульські вироби — з Коломиї та Ткацької школи в Косові; баранячі коміри та жіноче вбрання роботи жіночого кравця та кушніра Шимона Торнара, вишивки Францішки Хромянчукової, чоловіче кравецтво Оскара Кіршербаума;

- Печеніжин. Організаційний комітет створено 28 вересня 1906 р. — під час виставки виробів місцевих ремісників (постій Пересувної Виставки «Ліги Промислової Допомоги»). Відбулася виставка у приміщенні пожежної частини. Локальні ремесла представили: різьбярі Ян Семенюк і Стефан Семків із Княждвору (тарелі, палиці, різьблені вироби для церкви); столярі Миколай Якимович з Печеніжина та Михайло Смеречук із Княждвору (меблі); Ротштейнова з Печеніжина (кліше і шаблони для вишивки); Ельвіра Рашицька (мальовані вишивки, виконані пилом з сукна). Відвідало виставку 800 осіб;

- Рогатин. Товариство «Промислової Допомоги», засноване у травні 1905 р., не виявляло результатів діяльності, а організаційний комітет із Рогатина не спромігся створити відповідного осередку. Натомість розвинули діяльність у Луковці (Луковець-Журівський);

- Снятин. Товариство «Промислової Допомоги» засноване 3 жовтня 1905 р. під час постою Пересувної Виставки у залі «Сокола». Налічувало 118 осіб. На виставці представлено ремісничі вироби зі Снятинщини та сусідніх місцевостей: Анастасія Якимець зі Снятина — килими, ткаляня Мойзес Аарон Теппер зі Снятина — пояси та «гобортки», Ігнацій Грушковскі з Косова — килими, фартушки; зі Завалля — селянські вироби (рушники); Іван Сандуляк з Козлова — гуцульські топирці, інкрустовані бісером; Войцех Сомяк зі Снятина — кожушки (кептарі?). Відвідало виставку 1200 осіб.

Досліджено зокрема стан місцевого промислу, в результаті чого було виявлено, що у найскладнішій

ситуації опинився кушнірський промисел. На той час зафіксовано 60 відповідних локальних осередків, однак кушніри мали значні проблеми з професійним інструментом і обладнанням (власне його відсутність) та великі клопоти зі збутом.

Зокрема проведено два курси гудзикарства, на яких навчалися місцеві дівчата;

- Станиславів. Товариство «Промислова Допомога», засноване 1 січня 1904 р., налічувало 120 учасників. Після тривалого періоду стагнації у 1912—1913-х рр. було проведено реорганізацію, створено нове Правління, що позитивно вплинуло на подальшу діяльність. Товариство активно працювало згідно з напрямком діяльності: промоція місцевого промислу, організація лекцій, бойкот пруських товарів. Особливу увагу приділяли домашнім (сільським) промислам, провадили відповідну статистику. У 1913 р. відбувся двомісячний курс з виготовлення текстильних іграшок, який вели інструкторки п. Анеля Василевська і п. Богдановичова зі Львова [23].

У Станиславові від початку ХХ ст. функціонувало Товариство Жіночої Праці «Мураха» (пол. «Mrowka»). Рішенням Установчих Зборів від 16 листопада 1909 р. було ухвалено змінити назву на Товариство «Промислової Допомоги» «Мураха» — як ще один осередок «Ліги Промислової Допомоги». Налічувало Товариство 90 осіб. До правління входили: керівничка — Марія Смичинська, заступниці керівнички — Вікторія Німхімова, секретарка — Зофія Бурчикова, касирка — Леопольдіна Водічкова. Членкині Правління: Станіслава Бігнерова, Марія Потворовська, Емілія Дандовна, Марія Розвадовська, Ванда Копачинська, Хелена Розвадовська, Юзефа Мадейська, Анна Савічевська, Емілія Пайгертова, Северена Запалінська, Юзефа Подлевська.

Діяльність «Мурахи» насамперед була скерована на розширення швейної майстерні, де доволі успішно навчалися шиттю білизни під керівництвом п. Строгальм. Такий поступ вимагав нового спеціалізованого обладнання для виконання обсягу робіт, що потребувало додаткового фінансування, яке сподівалися отримати за рахунок дотацій за сприяння Міністерства праці та Крайового відділу. Навчання тривало 3 роки. На другому або третьому році науки учениці, котрі мали хороші досягнення, могли отримати від Правління винагороду. Для підвищення фа-

хових навичок здібних дівчат скеровували до Львова на курси шиття та крою білизни, які влаштовував Крайовий відділ або Семінарія Домашнього промислу «Ліги Промислової Допомоги» [9; 15].

Важливо, що, окрім практичних занять, учениці слухали лекції з предметів, які відповідали шкільній програмі загальноосвітніх шкіл. При майстерні відкрили склад панчіх, — надзвичайно модний компонент жіночого гардеробу на той час. Більшість нововведень часто обговорювали з громадою на спеціальних віче. Товариство брало участь в організації низки культурних заходів, зокрема «Осіннього Рауту» (1910) за сприяння п. Смичинської. Для учениць після свят Різдва влаштували «Древко» з улагодженням виставки виконаних робіт у процесі навчання. Товариство «Промислової Допомоги» «Мураха» в Станиславові опікувалося розвитком окремих видів промислу в місті та околицях, пропагувало місцеву продукцію (на кшталт львівського Товариства) як повноцінний член «Ліги Промислової Допомоги». Така діяльність дала свої плоди через кілька років: під час Крайової виставки 1929 р. у Познані жінки зі Станиславщини у складі делегації «Ліги Промислової Допомоги» взяли активну участь та представили фахово виконані та художньо оформлені вироби місцевого промислу і жіночого ремесла [14; 12].

Від 12 грудня 1913 р. до 17 лютого 1914 р. відбувся курс виготовлення іграшок;

- Тлумач. Товариство «Промислової Допомоги» створене 24 лютого 1904 року;

- Яремче. Під час Пересувної Виставки 10—12 липня 1908 р. у приміщенні яремчанського клубу виставлено 5 картин художника Віктора Ярошинського. З промислів та ремесел — Генрик Келлер зі Станиславова (топірці та яремчанські іграшки), С. Бітман (сердаки, гуцульські торби, пояси та інше), Роман Скринський з Яремча (гуцульські писанки), М. Баранюк (килимарські вироби килимарської школи Товариства «Промислової Допомоги» в Чорткові). Усі вироби було продано під час виставки, яку відвідало близько 1000 осіб.

І Світова війна внесла негативні та невідворотні зміни у суспільну та господарсько-економічну діяльність Галичини, Станиславщини зокрема. Усі позитивні досягнення попереднього періоду зруйновано, і навіть спроби відродити й відновити втрачене часто

зазнавали поразки. Утім, ті осередки, які продовжили функціонування у повоєнний час, піддалися суттєвим змінам, не завжди позитивним. Однак, «Ліга Промислової Допомоги» проіснувала до II Світової війни, а її позитивні результати лягли в основу новостворених у міжвоєнний період такого трибу українських товариств, організацій та спілок.

Висновки. Передумовою створення «Ліги Промислової Допомоги» став незадовільний стан місцевого промислу та промисловості в Галичині на зламі XIX—XX століть. Це спонукало різні верстви суспільства (приватних осіб, підприємців, банкірів, митців, владні структури) до об'єднання задля важливої справи в єдину організацію, яка б лобювала інтереси регіонального промислу.

На Станиславщині у перші роки діяльності «Ліги Промислової Допомоги» було організовано осередки у понад 15 місцевостях. Згідно з архівними даними, Товариства «Промислової Допомоги» діяли в Станиславові, Коломиї, Городенці, Надвірній, Снятині, Косові, Кутах та ін. Одні функціонували доволі успішно, окремі ж з них числилися лише номінально. Однак інколи доволі занедбані осередки відновлювали свою діяльність, що головню залежало від представників організаційного комітету та активності громади. Особливу увагу приділяли домашнім селянським промислам, які мали давню традицію, але функціонували лише в умовах домогосподарства або були занедбані.

В тих місцевостях, де «Ліга Промислової Допомоги» вела діяльність, простежувалося активне економічне та господарське життя, розвивалися місцеві промисли, влаштовувалися виставки, за рахунок чого населення отримувало можливість заробітку та реалізації власної продукції. Для реалізації цих завдань заради спільної справи об'єднувались представники знатних родин, промисловці, меценати, ремісники, що в підсумку підняло локальний промисел на досить високий щабель, конкурентоспроможний закордонному.

З-поміж низки локальних ремесел та промислів увагу приділяли ткацтву, вишивці. Певною мірою новаторськими можна вважати виготовлення трикотажних виробів та мережива. Для створення якісної продукції з ініціативи «Ліги Промислової Допомоги» організовували спеціальні курси, на яких навчалось і міське, і сільське жіноцтво. У такий спосіб «модні

тенденції» та міська культура проникали у «традиційне» середовище, а згодом ставали «народними» і «локальними». Висліди таких практик можна було побачити на різноманітних виставках, де траплялася нагода одразу придбати місцеву продукцію.

Запропонована стаття є черговим дослідженням діяльності «Ліги Промислової Допомоги» на теренах Галичини та окреслення її окремих осередків, зокрема Станіславівщини. Отримані результати засвідчують її важливе значення в історії Галичини і розкривають нові та почасти не відомі сторінки.

1. Filozof T. Liga Pomocy Przemysłowej i jej Podkarpackie agendy. *Biznes i Etos*. 2013. № 2 (10). S. 34—35.
2. Filozof T. Skorowidze i księgi adresowe jako źródło do poznania struktury gospodarczej Galicji Wschodniej (wykaz firm i podmiotów gospodarczych branży naftowej w 1912 r.). *Gospodarka i Nauka*. 2014. № 14. S. 159—169.
3. Kruk D. Instytucjonalne formy wspierania rozwoju przemysłu Galicji w dobie autonomii. *Zeszyty Naukowe UEK*. Kraków, 2015. № 6 (942). S. 93—105.
4. Kargol T. Ziemiaństwo a uprzemysłowienie Galicji na przełomie XIX i XX w. (do 1918 r.). *Studia z historii społeczno-gospodarczej*. Kraków, 2010. T. VII. S. 133—149.
5. Kozak Sz. Aktywność gospodarcza kobiet w Galicji w świetle «Skorowidza przemysłowo-handlowego» z 1912 roku. *Studia z historii społeczno-gospodarczej*. Kraków, 2014. T. XIII. S. 81—95.
6. Козакевич О. Ліга промислової допомоги: основні напрями діяльності (за матеріалами першої третини ХХ ст.). *Мистецтвознавство*. № 12. Львів, 2012. С. 107—118.
7. Козакевич О. «Ліга Промислової Допомоги» та її значення у розвитку промислів та ремесел Галичини в першій третині ХХ. *Українці і їх сусіди на перехрещенні віків: політика, господарка, релігія, культура і життя щоденне*. Red. Roman Drozd, Bohdan Halczak. Т. II. Słupsk; Warszawa, 2021. S. 31—45.
8. Козакевич О. Виставкова діяльність Ліги Промислової Допомоги: передумови. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей VII Міжнар. наук. конф.* (Львів, 30 вересня 2019 р. Львів, 2020. С. 30—32.
9. Козакевич О. Осередки текстильного виробництва на Станіславівщині: передумови створення, діяльність, асортимент. *W obliczu nowej rzeczywistości. Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w latach 1918—1923*. Red. nauk. P. Nawrylszyn, M. Kardaś, A. Ostanek. *Polityka — Wojsko — Administracja — Kultura*. Т. II. Warszawa; Ivano-Frankiwnsk, 2019. S. 221—247.
10. Козакевич О. Ліга Промислової Допомоги: передумови створення та початки діяльності (структура, статути). *Народознавчі зошити*. № 5 (131). Львів, 2016. С. 1119—1132.
11. Kozakevych O. Activity of the Industry Assistance League in Eastern Galicia in the beginning of the XXth century. *Streszczenia wystąpień «Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej»*. Białystok, 2012. S. 133—136.
12. Kozakevych O. Działalność Ligi Pomocy Przemysłowej na terenach Galicji Wschodniej w pierwszym trzydziestolecium XX stulecia. *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*. Red. W. Walczak, K. Łopatecki. Т. VI. Białystok, 2013. S. 391—414.
13. Kozakevych O. «Liga Pomocy Przemysłowej» — ośrodki, statuty, działalność (1903—1907). *Polacy na obczyźnie*. Poznań; Kalisz, 2016. S. 55—76.
14. Kozakevych O. Liga Pomocy Przemysłowej: przesłanki stworzenia i początki działalności (struktura, statuty). *Ochrona dziedzictwa kulturowego — intertemporalność, archiwum pamięci*. Poznań; Kalisz, 2018. S. 120—139.
15. Kozakewycz O. Rola kobiet w powstaniu i działalności Ligi Pomocy Przemysłowej. *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*. Т. XII. Białystok, 2020. S. 581—604.
16. W sprawie Jarmarku wyrobów krajowych we Lwowie. *Korespondencja Przemysłowa*. Lwów, 1904. R. I. № 4. S. 29.
17. *Центральний Державний історичний архів України у Львові (далі — ЦДІАУЛ)*. ЦДІАУЛ. Справа про діяльність товариства Промислова Допомога у Львові (1904—1905). Ф. 165. Оп. 4. Спр. 238.
18. ЦДІАУЛ. Справа про надання дотацій Лізі Промислової Допомоги у Львові на піднесення домашнього промислу в Галичині. 1912. Ф. 165. Оп. 9. Спр. 132. 76 арк.
19. ЦДІАУЛ. Матеріали про діяльність Ліги промислової допомоги та участь у ній Любомирського Андрія (організаційні повідомлення, Любомирському Андрієві, бланки запрошення та ін. 1907. Ф. 835. Оп. 1. Спр. 422. 54 арк.
20. ЦДІАУЛ. Матеріали про діяльність Ліги промислової допомоги та участь у ній Любомирського Андрія (організаційні повідомлення, Любомирському Андрієві, бланки запрошення та ін. 1912. Ф. 835. Оп. 1. Спр. 424.
21. ЦДІАУЛ. Отчет о деятельности Общества Женщин Помощь Пшемьслава в гор. Львове за 1911—1912. Ф. 165. Оп. 9. Спр. 8.
22. ЦДІАУЛ. Матеріали про діяльність Ліги промислової допомоги та участь у ній Любомирського Андрія (організаційні повідомлення, Любомирському Андрієві, бланки запрошення та ін. 1907. Ф. 835. Оп. 1. Спр. 422. 54 арк.
23. *Sprawozdanie z działalności Ligi Pomocy Przemysłowej za czas od 15. sierpnia 1908 do 31. grudnia 1909. Tj. za szósty rok istnienia*. Lwów, 1910.

REFERENCES

- Philozoph, T. (2013). The League of Industrial Assistance and its Subcarpathian agendas. *Business and Ethos*, 2 (10), 34—35 [in Polish].
- Philozoph, T. (2014). Indexes and address books as a source to learn about the economic structure of Eastern Galicia (list of companies and economic entities in the oil industry in 1912). *Economy and Science*, 14, 159—169 [in Polish].
- Kruk, D. (2015). Institutional forms of supporting the development of Galicia's industry in the era of autonomy. *Scientific Journals of UEK*, 6 (942), 93—105 [in Polish].
- Kargol, T. (2010). The landed gentry and the industrialization of Galicia at the turn of the 19th and 20th centuries (until 1918). *Studies in socio-economic history* (Vol. VII, pp. 133—149). Krakow [in Polish].
- Kozak, S. (2014). Economic activity of women in Galicia in the light of the 1912 Industrial and Commercial Index. *Studies in socio-econom* (Vol. XIII, pp. 81—95). Krakow [in Polish].
- Kozakevych, O. (2012). The League of Industrial Aid: main areas of activity (based on the materials of the first third of the twentieth century). *Art History*, 12, 107—118 [in Ukrainian].
- Kozakevych, O. (2021). «The Industrial Aid League» and Its Importance in a Development of Folk Arts and Crafts in Galicia in the First Third of XX Century. *Ukrainians and their neighbors over the centuries: politics, economy, religion, culture and everyday life* (Vol. II, pp. 31—45). Slupsk; Warszawa [in Ukrainian].
- Kozakevych, O. (2020). Exhibition activity of the League of Industrial Aid: preconditions. In *Art culture: history, theory, methodology* (Pp. 30—32). Lviv [in Ukrainian].
- Kozakevych, O. (2019). Centers of the production of textile products in the Stanislaviv region: beginnings, activities, assortment. In *the face of new reality. Stanislaviv and the Land of Stanislaviv in 1918—1923* (Vol. 11, pp. 221—247). Warszawa; Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Kozakevych, O. (2016). The League of Industrial Aid: preconditions of creation and beginnings of activity (structure, statutes). *Ethnographic Notebooks*, 5 (131), 1119—1132 [in Ukrainian].
- Kozakevych, O. (2012). *Activity of the Industry Assistance League in Eastern Galicia in the beginning of the XXth century. Streszczenia wystąpień «Stan badan nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej»* (Pp. 133—136). Białystok.
- Kozakevych, O. (2013). The activities of the League of Industrial Assistance in Eastern Galicia in the first thirty years of the 20th century. *The state of research on the multicultural heritage of the former Republic of Poland* (Vol. VI, pp. 391—414). Białystok [in Polish].
- Kozakevych, O. (2016). «The League of Industrial Assistance» — centers, statutes, activities (1903—1907). *Poles in exile* (Pp. 55—76). Poznan; Kalisz [in Polish].
- Kozakevych, O. (2018). The League of Industrial Assistance: prerequisites for creation and beginnings of activity (structure, statutes). *Protection of cultural heritage — intertemporality, memory archive* (Pp. 120—139). Poznan; Kalisz [in Polish].
- Kozakevych, O. (2020). The role of women in the establishment and operation of the League of Industrial Assistance. In *The state of research on the multicultural heritage of the former Republic of Poland* (Vol. XII, pp. 581—604). Białystok [in Polish].
- Lviv Fair of Domestic Products. *Industrial Correspondence*, 4, 29 [in Polish].
- Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. The case of the activity of the Industrial Aid Society in Lviv (1904—1905). F. 165. Op. 4. Ref. 238 [in Polish].
- (1912). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. The case of granting subsidies to the League of Industrial Aid in Lviv for the promotion of domestic fishing in Galicia. F. 165. Op. 9. Ref. 132 [in Polish].
- (1907). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. Materials on the activities of the League of Industrial Aid and participation in it Lubomyrsky Andrew (organizational messages, Lubomyrsky Andrew, invitation forms, etc. F. 835. Op. 1. Spr. 422 [in Polish].
- (1912). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. Materials on the activities of the League of Industrial Aid and the participation in it of Lubomyrsky Andriy (organizational messages to Lubomyrsky Andriy, invitation forms, etc. F. 835. Op. 1. Spr. 424 [in Polish].
- Central State Historical Archive of Ukraine, Lvov. Report on the activities of the Women's Society Help Handcrafts in the mountains. Lvov for 1911—1912. F. 165. Op. 9. Ref. 8 [in Polish].
- (1907). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. Materials on the activities of the League of Industrial Aid and participation in it Lubomyrsky Andrew (organizational messages, Lubomyrsky Andrew, invitation forms, etc. F. 835. Op. 1. Spr. 422 [in Polish].
- (1910). *Report of the Central Union of Galician Factory Industry in Lviv on the activities and accounts for the sixth year of existence, 1908/1909*. Lvov [in Polish].